

EMANETİN İSTİSMARI VE HIYANETİN KARANLIK YÜZÜ

Mustafa IRMAKLI

DİB Diyanet İşleri Uzmanı

İnsanın yeryüzü ve varlık âlemi ile ilişkisini ifade eden ontolojik perspektifin en kapsamlı ve özlü kelimesi “emanet” kavramıdır. Zira âlemin varoluşsal boyutuna dair izahlar getirilirken iman, anlam, sorumluluk gibi en önemli alanların kesişim noktasında insanın alamet-i farikası olarak gündeme “emanet” kavramı gelmektedir. Güvenlik, korku ve kaygıdan emin olma, korunması gereken şeyleri koruma, başkalarının hukukuna riayet etme anlamlarına gelen emanet kelimesi; terim anlamı ve İslam düşüncesindeki karşılığı itibarıyla, imandan ahlaka kadar geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Nitekim yeryüzü serüveninde diğer varlıklar arasında insanı öne çıkaran ve onun eşref-i mahlukat olmasına gerekçe olan misyon, “emaneti” yüklenmesidir. Kur’an-ı Kerim’de Yüce Allah; “Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yükledi. Çünkü o çok zalimdir, çok cahildir, (Ahzab, 33/72.) buyurmaktadır. Ayetteki emanet kelimesinin izahında, başta tevhit inancı ve vahye muhatap olma sorumluluğu olmak üzere, adaletin tesisinden bütün insanî değerlerin muhafazasına kadar insanın yükümlülüklerinin farkında olması ve her daim Allah’ın emir ve yasaklarına uygun hareket etmesi gündeme gelmektedir. İnsan ve emanet ilişkisi bağlamında söz konusu ayet bizlere; insanın emanet olarak büyük bir sorumluluk yüklediğini, üstün niteliklere sahip bir varlık olarak bu emaneti taşıyabilecek güç ve imkâna sahip olduğunu, ancak cahillik edip emanet konusunda zaaf göstermesi ve hıyanet etmesi durumunda zalim olacağını beyan etmekte, dolayısıyla insanın kimlik ve yetenekleriyle beraber dünyada bulunuş gayesinin farkında olması konusunda külli bir şuur aşılacaktır.

Diğer yandan iman, mümin, emanet, emniyet gibi kavramların aynı köke sahip olması insanın kayıtsız kalamayacağı bir boyutu ve ahlaki da açıkça ortaya koymaktadır. Bu çerçevede düşünüldüğünde, emanet kavramını kullanmadan ve emanet ahlakını dikkate almadan yapılan mümin tanımı ve nitelermeleri kâmil manada bir yaklaşım karşısında daima eksik kalacaktır.

İmanın hayata ve davranışa yansıyan en büyük tezahürü, kişinin kendisiyle, ailesiyle, toplumla ilişkilerinde ortaya çıkmaktadır. Söz konusu alanlarda mümin ahlaki ve davranışı açısından en belirgin nokta ise güvenmek, güven vermek, güvenilmek gibi emanet ekseninde öne çıkan hususlardır. Allah’a iman ederek mümin olmak öncelikle emanet bilincine ve ahlakına sahip olmaya azmetmek demektir. Zira İslam düşünce ve ahlakında emanet bilinci iman bilinci ile beraber düşünülmemektedir. Bize mümini tanımlayan ve tanıtan ayet ve hadislerin tamamı doğrudan veya dolaylı olarak emanet bilincinden bahsetmektedir. Kurtuluşa eren müminlerin özelliklerini açıklayan surede Allah; “Onlar ki emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler,” (Müminun, 23/8.) buyurmaktadır. Söz konusu ayet, emanete riayet sorumluluğunun ahirete taalluk eden yönünü ifade etmekle beraber, yeryüzünde felah içinde bir hayat, toplum ve dünyanın inşası için de emanet bilincinin önemini ifade etmektedir. Zira Peygamber Efendimiz de hadislerinde emanetin ehline verilmemesinin ve emanet bilincinin kaybolmasının toplumsal bir çöküşe neden olacağını bildirmektedir. Bu manada emanete riayet; huzurlu, endişe ve kötülüklerden kurtulmuş bir toplum için olmazsa olmaz bir dinî-insani-ahlaki vecibedir.

Hız. Peygamber’in; “Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden güvende olduğu kimsedir. Mümin de insanların canları ve mallarının güvende olduğu kişidir.” (Tirmizi, İman, 12.) hadis-i şerifi, kişinin söz ve davranış boyutuyla varlık ve eşya ile kurduğu bütün münasebetlerde emanet duygusunu canlı tutmasının önemini açıkça ifade eden önemli bir referanstır. Peygamberlerin sıfatlarından birinin “emanet” olmasının, bizlere peygamberin ahlakını tanıtanın yanında onun sünnetine tabi olan müminlerde de bulunması gereken sağlam bir özelliği de göstermektedir. Dolayısıyla Peygamberi sevmek emanete riayeti zorunlu kılmakta, Peygamberin sünnetine tabi olmak, emanet ahlakına sahip olmayı gerektirmektedir.

Tarihten beri; din istismarcıları, dinin ilke ve kavramlarının ardına gizlenen terör örgütleri, Müslümanların birlik-beraberlik ve huzuruna kasteden fitne odakları, öncelikle emanet kavramını istismar ederek bir taraftan temiz duyguları hain emellerine alet etmek suretiyle varlık alanı edinmişler, diğer yandan güven duygusunu zedeleyerek fesat faaliyetlerine zemin açmışlardır.

Allah'ın yeryüzüne en büyük nimeti olan vahiy, hakta teslimiyet ve kulluk sözü karşılığında insana emanettir. Yeryüzünde huzurun ve güzelliklerin peşinde olan insana düşen, vahyin rehberliğinde bir hayatı yaşamak ve onun aydınlığında bir dünyanın inşası için çalışmak suretiyle emanet sorumluluğunun karşılığını yerine getirmektir. İnsana hakikati anlatan ve onu imana davet eden bütün ayetler, yaratana ilişkide sadakat ve bağlılığı teklif ederken yaratılanlara karşı emanet ve merhamet ahlakını ifade etmektedir. Kur'an ve sünnetin evrensel ve eşsiz mesajlarını manipüle ve suistimal ederek insanları kandırmak, hakikat emanetine bağlılık duygusunu istismar etmektir. Özellikle hakikatin merkezine kendini koyarak vahyi ötelemek, kendi söylem ve sloganlarını Kur'an ve sünnetin ilkelerinin önüne geçirmek, din adına kendi hezeyanlarını gerçek gibi lanse etmek hakikat emanetine hıyanetin açık şeklidir. Bu manada Allah'a olan imanını her şeyden üstün tutan Müslümanları yanıltmak için, Kur'an ve sünnetin mesajlarını şahsi menfaatlerine alet etmek, istismarcıların özellikle kendilerini temize çıkarma ve meşruiyet sağlama adına yaptıkları en büyük hıyanettir. Nitekim Rabbimiz "Aldatıcılar sizi Allah ile aldatmasın." (Lokman, 31/33; Fatır, 35/5.) buyurarak başta şeytanın kandırma yöntemleri olmak üzere, geçmişten geleceğe, din istismarcılarının, vahyin aydınlık ilkelerinin arkasına sığınarak fesat çıkarma gayretlerini ifşa ve müminleri ikaz etmektedir.

Yerler, gökler ve bu ikisi arasındaki her şey, emrine musahhar kılınması karşılığında insana emanettir. Bütün canlılar dünyasıyla, hava, su, toprak ve bütün bitki çeşitliliğiyle yeryüzü, imar ve ıslah mükellefiyetiyle insana emanettir. Yeryüzünün imar ve ıslahı için öncelikle bu bilince sahip olmak önemlidir. Dinî söylem, iddia ve argümanlarla yola çıkanların samimiyet sınavlarından biri de yeryüzünün imar ve ıslahı açısından buldukları konum ve takındıkları tavidir. Dolayısıyla FETÖ'nün yaptığı gibi, bir yandan alabildiğine dini referansları kullanarak dindarlık gösterisi yapmak ve diğer yanda gücüne ve teknolojisine güvenerek zalimlik ve zorbalıkla yeryüzünün zenginliklerini talan eden, ekolojiyi tarumar eden, tabiatı tahrip edenlerle iş tutmak, onların emellerine hizmet etmek açık bir hıyanettir. FETÖ, DEAŞ vb. yapıların en vahim boyutu hıyanet ettiği kavramlar üzerinden kandırdığı insanlarla küresel odakların kirli çıkarlarına hizmet etmektir.

Dünyada, güzel ahlak, adalet, merhamet gibi değerler ve erdemler imanın karşılığında insana emanettir. Bu manada, kendi gibi düşünmeyenlerin hakkını gasp ederek emeğini ve alın terini müntesiplerine helal görmek, adalet emanetine hıyanettir. Kendinden olmayanlara karşı acımasız ve vicdansızca muamelede bulunmak merhamet emanetine hıyanettir. Dışa dönük yüzüyle nezaket ve zarafet gösterisi yaparken gerçekte uygulamalarıyla kin, nefret ve ötekileştirmeye meşgul olmak, müminin emanet olarak kuşanması gereken güzel ahlaka dair bütün kavramlara hıyanettir.

Peygamber efendimiz; "Hiçbiriniz kendisi için istediğini mümin kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz." (Buhari, İman, 7.) hadis-i şerifi ile kardeşlik hukuku ve insanlık erdemine dair ölçüyü açıkça ilan ederken söz konusu ahlaki kuşanmayı ve yaşatmayı adeta Müslümanlara emanet olarak bırakmıştır.

Sahip olunan mal, evlat, sıhhat gibi zenginlikler, mülkün sahibinin istediği şekilde tasarrufta bulunmak ve şükretmek üzere insana emanettir. Kadim zamanlardan modern dönemlere insanın en talihsiz yanılgısı, dünyaya dair şeylere gerçek sahibi gibi yaklaşması ve söz konusu dürtünün ayartmasıyla insani ilkeleri terk ederek azgınlaşmasıdır. Oysa insanın, sahip olduğu her şey hesaba çekileceği birer emanettir. Bu meyanda insanlar arası ilişkilerde, eşyaya dair tasarruflarda, sözleşme ve taahhütlerde de imandan kaynaklanan bir ahlak ve sorumluluk olarak emanet bilinci öne çıkmaktadır.

Karmaşık sebeplere sahip küresel sıkıntıların dünyayı kuşattığı ve bunun karşılığında iyilik adına bireysel çalışmalarla beraber organizasyonların öne çıktığı bir dünyada emanet ahlakı daha önemli hâle gelmektedir. Zira bugün eğitimden sosyal yardımlaşmaya kadar pek çok alanda, kamusal teşkilatlar ya da sivil toplum kuruluşları marifetiyle insani faaliyetler yapılmaktadır. İşte tam da bu noktada emanet kavramı İslami, insani, hukuki bir duyarlılık olarak olmazsa olmaz hâle gelmektedir. Bu manada, organizasyonlara teslim

edilen zekât, sadaka ve iyilik adına yapılan bütün yardımlar hem hayır sahiplerinin hem de muhtaçların emanetidir. Bu emanetlerle ilgili en küçük bir ihmal ve dikkatsizlik, suistimal ve hıyanetin en kötüsüdür. Diğer yandan kamusal alanda gerçekleştirilen bütün tasarruflar da emanet bilinci ve ahlaki konusunda büyük bir hassasiyeti zorunlu kılmaktadır.

Emanete riayet konusunun ahlaki ve hukuki boyutunun yanında itikadi bir yönü de vardır. Kur'an'ın anlattığı insan tipleri içinde en sinsi ve fark edilmesi zor olan münafık karakteri tanıtan Peygamber efendimiz, onun birkaç bariz özelliğinden birinin de "emanete hıyanet" (Müslim, İman, 7.) olduğunu, "emanete riayet etmeyen imanın olmayacağı"nı, (İbn Hanbel, Müsned, 3/134.) beyan etmektedir. Bu meyanda; "Ey iman edenler! Allah'a ve Peygamber'e hainlik etmeyin. Bile bile kendi (aranızdaki) emanetlerinize de hainlik etmeyin." (Enfal, 8/27.) ayeti de emanete riayet hususunda açık bir ilahi fermandır.

Başta hakikat ilkeleri olmak üzere bütün insani değerlerin istismarı emanete hıyanetle başlamaktadır. Bu manada FETÖ, önce emanet bilincini ve ahlakını istismar ederek insanları kandırması, deşifre olunca da müminin en temel ahlakı olan güven duygusunu zedelemek suretiyle en büyük kötülüğü yapmıştır. Şimdi bir taraftan söz konusu tahribatı el birliği ile onarıp emanet bilinci ve ahlakını daha güçlü şekilde ikame etmek için var gücümüzle çalışmak, diğer yandan kavramlarımızı istismar edenlere karşı feraset ve duyarlılık içinde olmak hepimiz için inancımız ve geleceğimiz açısından ihmal edilemez bir sorumluluktur.